

कौसल पु० व० व०। कुस-अलच्। देशभेदे। तेऽभिजनोऽस्य तेषां राजा वा ध्वज्। कौसल्य पित्रादिक्रमेण तद्देशवासिनि बहुषु तस्य लुक् कोसलाः। कोशलशब्दे विष्कृतः। कोशलदेशश्च द्विविधः पूर्वोत्तरभेदात् “कोसलाधिपतिं चैव तथा वेण्वानटाधिपम्। कान्तारकांश्च समरे तथा प्राक्कोसलान्नृपान्” भा० सं० ३०अ० “दक्षिणाय च पाञ्चालाः पूर्वाः कुनिषु कोसलाः” १३६० उत्तरकोसलास्तु कोशलशब्दे िताः

कौहल ए० कौ हलति सङ्घर्षे अच् प्रथो०। १वाद्यभेदे मेदि० २मद्यभेदे च हेम० शनाटकशास्त्रकर्तृसुनिभेदे तस्यापत्यम् शिवा० अण्। कौहल तदपत्ये पुंस्त्री० उल्लयोरैक्यात् कौहङोऽप्यत्व

कौहनीय पु० ऋषिभेदे “उपयातायार्थ्यमिति कोहनीयाः” गोभि० गृ०सू०। उपयातायाचर्थ्यं समीपं गतायार्थ्यं देयमिति कोहनीया आचार्यै आहः” संत०रघुनन्दनः

कौहित पु०। ऋषिभेदे। ततोऽपत्ये शिवा० अण्। कौहितं तदपत्ये पुंस्त्री०

कौकिली स्त्री कौकिलेन दृष्टा अण्। कौकिलिर्षिदृष्टायां सौत्वामगत्याम्। “इ सौत्वाम्हादौ कौकिली चरकसौत्वामणी च” लाघा० औ०सू०।

कौकुटक पु० व० व०। देशभेदे स च दक्षिणस्यः। “अयापरे जनपदा दक्षिणा भरतर्षभा” इत्युपक्रमे “कौकुटकास्तथा कोलाः कौङ्कराः मालवानवाः” भा० भी० ६अ०।

कौकुम्भक पु० व० व०। जनपदभेदे।

कौकुर पु० व० व०। कुकुराणां देशः अण्। १देशभेदे। “अम्बठाः कौकुरास्तादृक् वस्तुपाः पक्षुवैः सह” भा० सभा० ५१अ०। कुकुराः यद्भवभेदाणव स्वार्थे अण्। कुकुरवंश्ये शब्दभेदे। “शुक्ला विनष्टान् वाण्येयान् सभोजाम्बककौरान्” भा० मौ० ५अ०।

कौकृत्य न० कुत्सितं कृत्यं स्वार्थे अण्। १अयुक्तकरणे २अनुत्तमविधये च मेदि०।

कौकुटिक पु० कुकुटो मायां, पादघत्तनदेशश्च पश्यति ठक्। १दान्त्रिके, कौटादिबध्नीया पादक्षेपस्थानस्मात्तद्वद्वि संन्यासिनि च मेदि०। सन्यासो हि हिंसाभयात् पादन्यास प्रदेशपर्यन्तमेव पश्यन् दूरान् चक्षुः संयस्य यातीति तथात्वम्।

कौकुटिकन्दल पुंस्त्री कुकुटस्थायम् इञ् कौकुटः स इव कन्दलः। (वेङ्गसाप) सर्पभेदे त्रिका० स्त्रियां ङीप्।

कौच ति० कुचौ वङ् अस्मिन्नः। कुचिवङ् अलङ्कारादौ

कौचक ति० कुचौ देशभेदे भवः घ्मा० वुञ्। कुचिदेशभक्ते कौच्य ति० कुचौ भवः “इतिकुचीत्यादिना” पा०ठञ्। कुचौ भवे। “असिं कौच्यस्य चकाराद्यनसं सुखस्” भट्टिः। कौच्यक पु० कुचौ वङ् अस्मिः ढकञ्। कुचिवङ्गे खङ्गे “कौच्यकेण सन्निहितविषधरेणैव चन्दनलता” काद०। “वङ्गतीक्ष्णकौच्यक” दशकुमा०।

कौङ्ग पु० कौङ्गएव स्वार्थे ङण्। कौङ्गणदेशे शब्दरत्ना० कौङ्गण पु० व० व०। कौङ्गण+स्वार्थे अण्। १कौङ्गणदेशे “कौङ्गणाः मालवानवाः” भा०भी० ६अ०। तस्य राजा अण् शतद्देशन्दे च।

कौङ्गिण न० व० व०। कौङ्गण+प्रथो०। कौङ्गणदेशे शब्दर०।

कौञ्च पु० कुञ्चएव स्वार्थे अण् प्रथो०। कौञ्चपूर्वते त्रिका०।

कौञ्जायन्य पु० कुञ्जा गोत्रापत्ये च फञ् ततः स्वार्थे अण्। १कुञ्जर्षिगोत्रापत्ये स्त्रियान्तु न अण् किन्तु गोत्रप्रत्ययान्तत्वात् ङीप् कौञ्जाधिनी सा च श्राङ्गाण्याम् जटाधरः।

कौञ्जि पुंस्त्री० कुञ्जसर्षेरनन्तरापत्यम् अतदञ्। कुञ्जर्षेरनन्तरापत्ये स्त्रियां वा ङीप्।

कौट ति० कूटे अद्रिष्टङ्गे भवः उत्सा० अञ्। १कुटजदृक्चे (कुरची) भावप्र० कुट्टां प्रायभवः अण्। २स्वतन्त्रे ति० कूटस्य भादः अण्। ३मिथ्याकथने ४मिथ्यासाक्ष्ये च कौटिकिक ति० कूटमेव कूटकं मांसकूटं तत्पण्टमस्य ठञ्। मांसविक्रोतार शब्दरत्ना०

कौटज पु० कुटमेव कौटं तत्र जातः। कुटजदृक्चे रायसुकुटः

कौटजभारिक ति० कुटजस्य भारं हरति वहत्यावहति वा वंशा०ठञ्। १कुटजभारहारिणि शतद्वाहके श्वदावहके च

कौटजिक ति० कुटजं भारभूतं हरति वहति व्यावहति वा ठञ्। भारभूतकुटजस्य १हारके २वाहके ३व्यावाहके च

कौटतच्च पु० कौटः स्वतन्त्रः तच्चा टच् समा० स्वतन्त्रे तच्चणि

कौटलत्र न० कुटः कलच् स्वार्थे ष्यञ्। कौटिल्यशब्दार्थं हेमच०

कौटसाक्ष्य न० कूटसाक्ष्योभावः कर्म वा ष्यञ्। मिथ्यासाक्ष्ये “कौटसाक्ष्यं सुहृद्बधः” मनुना सुरापाणसमानकौत्त्रा तस्यानुष्ठातकता। कौटसाक्ष्यदण्डश्च मनुना दर्शितो यथा

“यस्मिन् यस्मिन् विवादे तु कौटसाक्ष्यं कृतं भवेत्। तत्तत् कार्यं निवर्त्ते कृतञ्चाप्यकृतं भवेत्। लोभान्मोहाङ्गयान्मैत्रात् काम्पात् क्रोधात्तयैव च। अज्ञाबाह्वान् लभावाच्च साक्ष्यं विवक्ष्यस्यते। एषामन्यतमे स्थाने यः साक्ष्यमन्दतं वदेत्। तस्य दण्डविशेषाच्च प्रवक्ष्याम्य”